

פרה אדומה סוד נשיאת ההפכים

פרשתנו, פרשת חוקת, פותחת במצות פרה אדומה.

רבותינו ז"ל¹ גילו לנו כי מה שהתכוון שלמה המלך, החכם מכל אדם, כשאמר את הפסוק² "כֹּל זֶה נִסִּיתִי בְּחִכְמָה, אֲמַרְתִּי אֲחֻכְמָה - וְהָיָא רְחוּקָה מִמֶּנִּי" - היה על סוד פרה אדומה.

רבי מנחם רקנטי מסביר³:

"והוא מה שאמרו רבותינו ז"ל [יומא סז ע"ב] מִזָּה וּמִזֵּין עָלָיו - טהורין, ונוגע טמא. ועל זה אמרו רבותינו ז"ל: 'על כולם אמר שלמה: אֲמַרְתִּי אֲחֻכְמָה - וְהָיָא רְחוּקָה מִמֶּנִּי. אך בסוד הפרה באדמומיתה, בתמימותה, ובשריפתה בחוץ, וסוד המים הניתנין באפרה וטעם טהרתה את הטמאין..."

¹ מדרש רבה יט, ג

² קהלת ז, כג

³ ריקאנטי במדבר יט.

זאת חוקת התורה

שיחתו של מו"ר
הרב יהודה עובדיה זצ"ל
לפרשת חוקת

התנהגות זו מבטאת כביכול את מחשבתו, שהמת שעליו הוא מתאבל – עדיין לא עבר מן העולם.

מצד שני, המוות מניע את האדם לפעול. שהרי אם לא היה המוות קיים, היה האדם ממשיך לזרום ולחיות את חייו על מי מנוחות, במחשבה שיש לו עוד הרבה זמן לחיות ואין מה למהר ולהספיק, וכך, היו עוברים חייו בבטלה כמעט מוחלטת, חלילה. אולם, כשהאדם יודע שזמן חייו קצוב, הדבר מניע אותו לפעול. הוא מבין שיש לו זמן מוגדר בו הוא יכול להטביע את חותמו. דבר שיכול להיעשות רק בעודנו חי, כאן בעולם הזה.

חולשה שהיא עוצמה

למעשה, המוות הוא רק מעבר ממקום אחד למקום שני. התורה מצווה על האדם לגשת אל המוות בעוצמה שהיא לכאורה חולשתו של האדם. אמנם חולשה, אך עוצמה מאין כמוה.

נסביר את הדברים.

מצד אחד יש את הפרה האדומה – בעל חיים מלא אודם, חיים ועוצמה. מצד שני, מול הפרה האדירה הזו, נמצאת תולעת השני – יצור חי, אדום גם הוא, אך אין חלש ממנו.

מצד אחד ניצב לו עץ הארז – שיא העוצמה, התפארת והחוסן, ומן הצד השני, נמוך ושפל, האזוב – שיא החולשה והרכות. שני הפכים אלו, בחי ובצומח, המשמשים כביכול בערבוביה, באים לומר לאדם כי עליו להשתחרר מטומאת המוות והחידלון. האדם חייב להבין, כי ההתחלה והסוף, החיים והמוות – אחוזים זה בזה.

ההפכים

יש במצוות פרה אדומה עניינים שלכאורה נראים חריגים והפוכים אלו מאלו. למשל: מטהרת את הטמאים – וכנגד זה מטמאת את הטהורים. עם הפרה האדומה צריך לקחת עץ ארז, המסמל חוזק וחוסן – וכנגד הארז יש לקחת גם את צמח האזוב שהוא סמל של חולשה ועדינות.

התורה אומרת לנו: "כִּי הֵדֵם הוּא הַנֶּפֶשׁ"⁴. דם ואדמומיות מייצגים חיים, כלומר, הפרה האדומה מייצגת למעשה את העוצמה האנושית.

הצבע האדום מסמל את שיאם של החיים, בבחינת כוח אדיר שקיים במציאות, והאדמומיות היא ביטוי לחיים עצמם.

בין הדברים שהתורה מצווה את הכהן להשליך אל תוך שריפת הפרה צריך שתהיה גם תולעת שני. מין תולעת שממנה מפיקים צבע אדום. אולם, למרות אודם תולעת השני, עדיין, עוצמת אדמימותה חלשה בהרבה מזו של הפרה האדומה.

השאלה הנשאלת היא, מה פשר ההפכים האלו?

חיים ומוות יחד

התורה מבקשת להראות לאדם כי עוצמת החיים וחולשתם נערכים יחד במערכה אחת משותפת.

מצד אחד, המוות הינו מציאות שמשקת ומפילה פחד על האדם. אדם נשבר כתוצאה ממוות, עצם המחשבה על המוות עלולה להביא את האדם לייאוש גדול וקשה.

כל אָבֵל שחורג מפרופורציות הוא ביטוי לכך שהמוות הוא חידלון מוחלט. דומה הדבר לאדם אָבֵל שמחמת אבלו וצערן, מכה בבשרו ובראשו בלי סוף.

⁴ דברים יב, כג.

נשיאת ההפכים

כדי להשתחרר מן הטומאה ומן המוות, צריך קודם כל להבין את הסוד הטמון בהם.

ענווה

רק דרך מידת הענווה יכול האדם להגיע לנשיאת ההפכים – לשאת ולהכיל בתוכו את שני ההפכים האלו.

כדי להצליח במשימה לא קלה זו חייב האדם לשאוף למידת הענווה. זו הסיבה לכך, שבתוך אפר הפרה האדומה ועץ הארז, צריך שיהיו גם ארז ושיני תולעת שמשמלים את מידת הענווה. כדי להשוות קטן לגדול, מבלי שתהיה עדיפות אחד לשני.

פרעה חולם בחלומו את המראה המוזר: "וְתֹאכְלֶנָה הַפְּרוֹת רְעוֹת הַמְּרֹאֶה וְדָקַת הַבָּשָׂר אֶת שִׁבְעַת הַפְּרוֹת יִפֹּת הַמְּרֹאֶה וְהַבְּרִיאִת..."⁵. פרעה נפעם, הוא אינו מצליח להבין כיצד פרות רזות, אוכלות פרות שמנות ועדיין נשארות רזות ולא נודע כי באו אל קרבן. העמדה הנפשית שבה נמצא פרעה הייתה עקומה מאין כמוה. קשה היה לו לקבל ולהבין כיצד יכול להיות שהוא לא בשליטה. הרי גם אם יצבור אוכל לרוב בשבע שנות השובע – זה עדיין אינו בשליטתו, גזירה משמים. את זה לא יכול היה פרעה לקבל.

כל גאווה, עניינה תיחוס והגדרה. הסתכלות מנקודת המבט המצומצמת שלנו – מביאה לידי גאווה.

לעומת זאת, מידת הענווה מפרקת ושוברת את כל הצורות הידועות, את כל התפיסות המוחלטות כביכול – בהן האדם אחוז בשגיונותיו.

הערבוב הזה בתוך מי אפר הפרה – ערבוב של גדול וקטן, פרה ותולעת, ארז וארזוב – בא להראות לבני האדם שהעולם לא בנוי בצורת פירמידה, שבו הכל מובן והכל בשליטה.

הרחם והקבר

כשחז"ל כותבים על "פתיחת קבר" כוונתם לפתיחת רחם האישה, וכלשונם: "שאי אפשר לפתיחת הקבר – בלא דם"⁶.

המילה רָחַם בחילוף אותיות היא מחר וגם רָחַם, מלשון רחמים. הרחם והקבר נמצאים למעשה באותו מקום. החיים והמוות אחוזים זה בזה. המקום של שיא יצירת החיים, ה"בית" בו נוצרים חיים חדשים – קרוי בלשון חכמינו ז"ל בשם קבר.

והטעם הוא, מפני שכל פריצה של חיים ממקום אחד למקום אחר חייבת להיות כרוכה במוות של הַדְרָגָה שקדמה לו, הנמוכה ממנו. דומה הדבר לנחש, שמשיל את עורו ומצמיח עור חדש.

דרך הַרְחָם המבטא את הרחמים ואת השקפת המחר, העתיד – צריך האדם להסתכל ולהתבונן על העולם, על חייו שלו. הוא חייב להבין כי יש בעולם תהליכים וגם אם יש צירי לידה קשים וכאבים חזקים – בסופו של דבר, כל אלו הם חלק ממהלך חיובי והכרחי.

המילה קָבַר בחילוף אותיות, היא גם רָקַב וגם בָּקַר. הריקבון שבקָבַר הוא הוא הבסיס לצמיחה המחודשת בַּבָּקַר.

לפי המערכת האורגנית בטבע, כל ריקבון יוצר התחדשות במקום אחר, התחדשות שניזונה מן הרקב עצמו. דהיינו, דרך הַרְקַב שבקָבַר מגיע הַבָּקַר – ההתחדשות הגדולה מלאת הרחמים.

⁵ בראשית מא, ד.

⁶ נידה כא, עב.

נשיאת ההפכים

פרה אדומה מייצגת את סוד נשיאת ההפכים. בורא העולם, הוא נושא ההפכים. דהיינו, הוא ורק הוא, מכיל את כל ההפכים שבעולם. גם על האדם מוטלת החובה להיות נושא ההפכים, דבר שיכול להיעשות רק על ידי ההליכה בדרך האמצע. כמו שכותב הרמב"ם: "ישובח באמת המיצוע, ואליו ראוי לאדם לכוון, וישקול פעולותיו כולן תמיד אל זה המיצוע".⁷ דהיינו, שילובן של כל המידות יחד, חסד וגבורה וכדו'.

מצוות פרה אדומה היא בבחינת תהליך רוחני, דרכו יוצא האדם מן המקום המְתַחַם והסופי שלו, מאותו הפחד מן המוות שמלווה אותו בימי חייו.

פרה אדומה

מצד אחד, נכון הוא, שהכול מתכלה בסוף, אבל מצד שני, דווקא פְּלִיזוֹן זה הוא שְׁמִיזוֹן את ההתחדשות הגדולה. מצד אחד, הטהור – נטמא, אבל מצד שני, הנטמא – נטהר, כי בסופו של דבר, גם הקלקול בעולם – תכליתו היא בנייה.

יהי רצון שיקויים בנו מאמר הנביא יחזקאל בן בוזי הכהן: "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם, מִכֹּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכֹּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם... וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי ה' בְּפִתְחֵי אֵת קַבְרוֹתֵיכֶם, וּבְהַעֲלוֹתִי אֶתְכֶם מִקַּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי. וְנָתַתִּי רוּחִי בְּכֶם וְחִיִּיתֶם, וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל אֲדָמַתְכֶם, וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי ה', דְּבַרְתִּי וַעֲשִׂיתִי נְאֻם ה'".⁸ במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

גם עבודת השם של האדם דומה למהלך זה. גם היא קשה, גם היא עולה בדמים. כדי להתחזק ולעלות בסולם המידות, בסולם עבודת השם – נפש האדם משלמת מחיר. מדברינו אלו עולה, כי גם לחיים וגם למוות – שהם הם ההפכים הגדולים ביותר במציאות, לכאורה – יש את אותה המשמעות.

מותם של מנהיגים

בפרשתנו מסופר על מותם של אהרן ומרים – רועי ומנהיגי ישראל. לא רק על מות אהרן ומרים מסופר, אלא גם על הגזירה הקשה שנגזרה על משה רבנו שלא יכנס לארץ ישראל, ושיצטרך למות ערב כניסת בני ישראל לארץ ישראל. התורה מגלה לנו, כי עם מותם של שלושת הרועים החלה למעשה ה"ספירה לאחור" לקראת כניסתם של עם ישראל לארץ המובטחת. כדי שהעם יִגָּלַד מחדש – היו חייבים למות מרים, אהרון ומשה. הסתלקותם של המנהיגים – יוצרת התחדשות אצל העם. המוות הזה הוא למעשה התיקון הגדול של חטא המרגלים! מול כל אותם פחדים שהיו לעם בעקבות דבריהם הקשים של המרגלים – הם צריכים עתה להיכנס לארץ כנען בלי משה, בלי אהרן, ובלי מרים. ללא כל אותן שלוש מתנות טובות – הַמָּן, ענני הכבוד ובאר המים החיים – שליוו אותם ארבעים שנה במדבר, שלא בדרך הטבע. פחד פחדים! אף על פי כן ולמרות הכל – עליהם להיכנס לארץ ישראל, ארץ האמונה, ללא מורא ופחד.

נפתחה רשימת תפוצה במייל

לקבלת ד"ת של מו"ר הרב יהודה עובדיה זצ"ל

אפשר להירשם בכתובת

zot.leyehuda@gmail.com

נשמח אם תהיו שותפים להפצה

המשפחה

